

Krisen i EU

- demokrati, jämställdhet, miljö

Europeiska förenade vänstern/Nordisk grön vänster

Parlamentariska gruppen - EUROPAPARLAMENTET

GUE/NGL
www.guengl.eu

I. Inledning

Inget land är oberört av den ekonomiska krisen, även om konsekvenserna för människor kan skilja sig åt rejält. I länder som Portugal, Spanien, Italien, Grekland och Irland är situationen fruktansvärd, men också Sverige berörs.

Myten om de lata grekerna

Grekland blir i media ofta uthängt för att vara finansiellt slarvigt och för att landet levt över sina tillgångar. Är det så? Nej, inte mer än att hela världen lever över sina tillgångar i form av spekulation och utarmning av naturresurser. Uppfattningen att en orsak till den grekiska krisen skulle vara att grekerna är lata frodas också i media. Statistik från OECD och Eurostat visar dock att grekerna arbetar mer än både tyskar och svenskar. Men nu tvingar EU grekerna till extrema nedskärningar och lönesänkningar.

Den s.k. trojkan har satt Grekland under hård press. En ångvältspolitik med sänkta löner, nedskärningar i den offentliga sektorn, stigande arbetslöshet och höjningar av pensionsåldern. Man har även pratat om att införa sex-dagars vecka och försämra fackliga rättigheter.

Enligt Europaportalen (sept 2012) visar en opinionsundersökning att 68 procent av grekerna är emot uppgörelsen. Det finns alltså inget folkligt stöd för den nyliberala lösning av krisen. Människor blir naturligtvis inte gladare av att man stampar på dem en gång till, när man nyss blivit nedslagen. De som drabbas mest av åtstramningarna är de som har minst skuld till problemen, vanliga människor. Bankerna och de rika kan dock fortfarande leva bra. Den sociala orättvisan är gigantisk och det är inte konstigt att missnöjet därför också är gigantiskt. Krisen slår hårt mot välfärden och därmed också mot grunden till kvinnors frigörelse och oberoende.

Demonstrationer i samband med att Greklands regering den 7/11 2012 gick med på ytterligare åtstramningspaket.

2. Inte en finanskris, en demokratikris

Egentligen borde krisen inte kallas Finanskris. Sanningen är att krisen går djupare än så. Det är en demokratisk kris, en social kris, en jämställdhetskris och den sker i en tid när klimatproblemen och utarmningen av den biologiska mångfalden är som störst och hotar vår välfärd. Men i krisens namn tenderar miljö- och klimatproblem att glömmas bort eller prioriteras ned.

Ineffektiv ekonomisk politik

Åtstramning och nedskärningar är ett ineffektivt sätt att bedriva ekonomisk politik och detta kommer inte att lösa problemen. Man kan inte spara sig ur krisen. Det är som om man skulle försöka lösa bostadsbristen genom att riva hus. Tvärtom förvärrar alla krispaket och all åtstramningspolitik krisen och låter vanliga kvinnor och män betala för det som rika finansspekulanter orsakat.

Genom nedskärningar fördjupas krisen. Att strypa ekonomin förstärker en ekonomisk nedgång som leder till orättvisa och ökad ojämställdhet mellan kvinnor och män. Det är ett slöseri med mänskliga resurser. Ekonomi handlar inte bara om siffror i en budget, utan om människor. Man kan inte säga att man fått ordning på ett ekonomiskt underskott om man samtidigt fått en ökad arbetslöshet. Det går inte att ta ut en del av ekonomin och lämna andra delar utanför.

Åtstramningspolitiken är därför ekonomiskt ineffektiv.

Graf arbetslöshet, kön och ålder.

	Male		Female		< 25 years		25-74 years	
	2008	2011	2008	2011	2008	2011	2008	2011
EU-27	7.8	9.6	9.0	9.8	21.4	8.3		
Euro area	7.6	9.9	9.7	10.5	20.0	9.0		
Belgium	7.4	7.1	9.3	7.2	18.7	8.0		
Bulgaria	8.7	12.3	9.3	10.0	26.8	10.0		
Czech Republic	5.8	5.8	8.9	7.9	18.0	5.9		
Denmark	3.3	7.7	4.5	7.5	14.2	8.3		
Germany	10.3	8.2	10.2	5.6	8.6	5.6		
Estonia	6.2	13.1	5.6	11.8	22.3	11.3		
Ireland	4.8	17.5	4.2	10.6	29.4	12.8		
Greece	5.8	15.0	13.8	21.3	44.4	15.8		
Spain	8.3	21.2	11.6	22.2	46.4	19.4		
France	8.5	9.2	10.1	10.2	22.9	8.2		
Italy	5.4	7.6	8.8	9.6	25.1	6.9		
Cyprus	3.8	7.9	5.4	7.7	22.4	6.4		
Latvia	7.4	17.8	8.2	13.1	29.1	13.8		
Lithuania	5.8	17.8	5.4	13.0	32.9	13.8		
Luxembourg	3.5	3.7	5.9	6.3	15.6	4.1		
Hungary	7.2	11.0	7.8	10.9	26.1	9.8		
Malta	6.1	6.1	8.6	7.4	13.7	6.0		
Netherlands	3.9	4.5	5.0	4.4	7.6	3.8		
Austria	4.3	4.0	5.2	4.3	8.3	3.5		
Poland	13.0	9.0	14.9	10.5	25.8	8.0		
Portugal	7.9	12.7	9.3	13.2	30.1	11.4		
Romania	8.2	7.9	8.1	8.8	23.7	5.8		
Slovenia	4.9	8.2	7.2	8.2	15.7	7.5		
Slovakia	12.3	13.5	14.7	13.6	30.2	11.7		
Finland	7.4	8.4	8.1	7.4	20.1	8.1		
Sweden	6.9	7.8	7.2	7.5	22.9	5.2		
United Kingdom	5.8	8.7	4.9	7.3	21.1	5.8		
Iceland	2.7	7.8	3.1	6.2	14.6	5.5		
Norway	3.5	3.5	3.3	3.1	8.6	2.4		
Croatia	9.9	13.7	12.8	12.6	35.0	11.0		
Turkey	8.6	8.3	9.1	10.1	16.8	7.2		
United States	4.8	9.4	4.8	8.5	17.3	4.8		
Japan	4.3	4.8	3.9	4.2	8.2	4.2		

Source: Eurostat (une_rt_a)

Demokratin utarmas

En grundregel i en demokrati är att folket bestämmer. Och att folket bestämmer över alla politiska områden. Ett av de allra viktigaste områden är det ekonomiska, med både finans- och penningpolitik.

Som demokrater accepterar vi att högerpartier får bestämma om de vinner ett val. Men det innebär också att om vänstern vinner ett val ska vi få bestämma över den ekonomiska politiken.

Men de åtstramningspaket som länder tvingas att genomföra gör det omöjligt att bedriva något annan politik än nyliberal politik, dvs högerpolitik. Det är som att skriva in i ett lands grundlag att folket kan rösta på precis vilket parti de vill, så länge dessa för en ekonomisk politik som är nyliberal. Särskilt i euroländerna blir det omöjligt att försöka driva en Keynesiansk stimulansekonomi.

När krisen nu fördjupas blir lösningarna ännu mer odemokratiska. Varje nytt krispaket som presenteras ökar makten till tjänstemännen och kommissionen. Det spelar ingen roll om krispaketen kallas för stabilitets- och tillväxtpakten, 6-paket, finanspakten eller 2-paket. De är alla nyliberala och leder alla till att makten över politiken kommer längre bort från de folkvalda och därmed från vanliga människor.

Till exempel står det i det senaste 2-paket att om det råder stora marknadsfluktuationer i en medlemsstat kan landet "tillfälligt placeras under rättsligt skydd på grundval av ett beslut från kommissionen". Att bli satt under rättsligt skydd innebär att medlemsstaten ska genomföra de åtgärder som EU-kommissionen rekommenderar och "lämna in en plan för återhämtning och skuldreglering till kommissionen för godkännande".

I 2-paket döljer man inte ens att byråkraterna i kommissionen ska ges större makt över medlemsländernas folkvalda politiker. Det står: **"Syftet med denna förordning är att inrätta ytterligare mekanismer inom unionen för att samordna och övervaka medlemsstaternas budgetpolitik och ekonomiska politik."** På vanligt språk betyder det att man ska lösa krisen genom att dra åt svångremmen ännu mer och samtidigt flytta makt från folkvalda till EU-byråkrater. De länder som försöker sig på något annat kan straffas.

Och när paketen inte fungerar och krisen fortsätter, stannar EU:s elit inte upp och funderar på om politiken är den rätta. Istället gasar man på ännu mer och nu

pratas det om en bankunion och en rad åtgärder som tar oss närmare ett Europas förenta stater. Beslutsnivån hamnar allt längre bort från folket och dess folkvalda. En slags manlig tjänstemannadiktatur.

”En kombination av bankunion, skatteunion och de nödvändiga delarna i en politisk union skulle ge den säkra grund som krävs för att skapa hållbar tillväxt, sysselsättning och konkurrenskraft.”

- José Manuel Barroso, Kommissionens ordförande

”Jag är för att EU-kommissionen en dag blir något av en europeisk regering. Ministerrådet bör bli en andra kammare och Europaparlamentet få mer makt. Annars kommer det i det långa loppet inte att fungera”

- Angela Merkel på besöket i EU-parlamentet den 7/11 2012

Tydligare än så kan det knappast sägas när det handlar om en strävan mot Europas förenta stater.

Angela Merkel på besök i EU-parlamentet den 7/11 i möttes av GUE/INGL som demonstrerade. Bilden till höger: Sabine Wils, Cornelia Ernst och Gabi Zimmer, tre tyska parlamentariker med ett budskap inspirerat från tobaksprodukternas varningssymboler.

Idag är det några få statschefer, kommissionen, ECB (Europeiska Centralbanken) och IMF (Internationella Valutafonden) som bestämmer hur länder ska sköta sin ekonomi. Ekonomiska problem måste naturligtvis alltid lösas. Men det finns sällan en enda lösning som fungerar på allt. Målet måste vara att hitta olika lösningar som passar i olika situationer. Vi måste också fråga oss; har dessa aktörer verkligen demokratiskt rätt att tala om för ett annat land vilka medel som ska användas för att lösa ett problem? Är det demokratiskt att ECB eller IMF, som

är tjänstemannaorganisationer, kan tvinga ett land till åtgärder som normalt är politiska bedömningar? De flesta demokrater svarar nej på dessa frågor.

Krisen och dess åtstramningspolitik är alltså något som i hög grad minskar demokratin.

Minskad Jämställdhet

EU:s nedskärningspolitik har hittills lett till sänkta löner, färre jobb inom den offentliga sektorn, höjningar av pensionsåldern, försämrade fackliga rättigheter och massarbetslöshet.

Eurokrisens nedskärningar i den offentliga sektorn drabbar kvinnor dubbelt. Först genom att det blir färre arbeten i offentlig sektor. Och sedan, när service på t ex äldreård, dagis och skolor monteras ner är det kvinnorna som förväntas göra arbetet utan att få betalt.

Vi ser idag hur flera årtiondens kamp för jämställdhet och kvinnors rättigheter håller på att raseras. Otrygga anställningar, diskriminering på arbetsmarknaden, ökat ansvar för det oavlönade arbetet, tvång att arbeta halvtid för att ta hand om barn, gamla och sjuka och en ökning av våld i hemmet. EU säger sig stå för jämställdhet, men driver idag en åtstramningspolitik som leder åt motsatt håll.

Brittiska BBC berättade i januari om flera fall där grekiska kvinnor lämnar

bort sina barn till barnhem och ideella organisationer, för att de inte klarar av att försörja dem. En kvinna förlorade jobbet och var arbetslös i ett år. Hon och hennes barn levde på mat från kyrkans välgörenhet. Till slut lämnade hon bort sin dotter till en välgörenhetsorganisation. Nu har hon jobb i ett kafé för 20 euro om dagen, och hoppas kunna ta hand om sin dotter igen i framtiden.

Åtstrammingspolitiken ökar alltså klassklyftor och minskar kvinnors ekonomiska oberoende och därmed grunden för jämställdhet.

Ökad främlingsfientlighet

Man måste också sätta den ökande högerextremismen i Europa i samband med den fattigdom och rädsla som ökar med den ekonomiska krisen. Att kräva ytterligare besparingar av vanliga människor i t.ex. Grekland istället för att kräva ansvar av dem som skapat krisen ökar rädslan och **ger fascisterna en starkare grogrund**. Genom verkliga satsningar, istället för nedskärningar som slår orättvist, kan man dock motarbeta detta. När samhället fungerar minskar främlingsfientlighet och rädsla.

3. Effekter i Sverige - Räddade av nej till EMU

Att Sverige befinner sig i ett betydligt bättre ekonomiskt läge än många andra länder i Europa beror på att svenska folket sa nej till EMU i folkomröstningen 2003. Det är alltså inte högerregeringen Reinfeldts förtjänst.

Krisen påverkar oss alltså inte i samma utsträckning. **Men den svenska högerregeringen passar ändå på att driva igenom en nyliberal politik, genom att förmedla EU:s krisperspektiv.** Det är en politik som slår mot dem som redan har det sämst: arbetslösa, sjuka, fattigpensionärer och de som är i mest behov av en god välfärd. Vi har också sett hur den fackliga anslutningen minskat samtidigt som man säljer ut vår välfärd och ger storföretag och rika sänkta skatter.

Arbetslösheten i Sverige är idag högre än när regeringen tillträdde 2006. De senaste tre åren har långtidsarbetslösheten ökat med nästan 100 procent. Massarbetslösheten biter sig fast och regering vägrar låta full sysselsättning vara det överordnade ekonomiska målet.

4. Lösningar

Men vad kan vi göra? Vilka vägar finns istället för den nu rådande nyliberala politiken?

Erkänn att euron inte fungerar

Den svåra ekonomiska krisen i Europa orsakas bland annat av euron. Det beror på att hela EMU-projektet är felkonstruerat från början. Det påtvingar länder en ekonomisk politik, ränta och växelkurs som inte passar dem. **Det är som om**

man bara hade ett enda europeiskt uppvärmningssystem för bostäder och termostaten satt i Frankfurt. Det skulle då bli för kallt i Sverige, men för varmt i Grekland.

Vissa hävdar att eurozonens krisländer levde över sina tillgångar, men det är inte sant. EU-länder har helt enkelt för olika förutsättningar. T.ex. hade både Irland och Spanien sin budget i ordning men den låga räntan ledde till stora bostadsbubblor och omfattande spekulation. Nu befinner sig bägge länderna i djup kris. Hade de haft kontroll över sin egen ränta och valutakurs så hade de kunnat kyla ner ekonomin och stoppat spekulativen.

Länder som vill lämna Euron måste få göra så, men självklart i ordnade former.

Byt ut nyliberalism mot mänsklig politik

EU:s politik ökar orättvisor och klyftor mellan människor, leder till mindre jämställdhet och är ett dåligt och ineffektivt ekonomiskt sätt att lösa krisen på. Men varför gör då Trojkan detta? Det handlar om ideologi. Det man tidigare inte kunde få igenom när det var bättre tider, kan man nu tvinga på människor i dåliga tider med argument om att ”det finns ingen annan utväg”. Naturligtvis finns det andra vägar, men de passar inte in i den nyliberala ideologin. Säger man att det bara finns en enda väg har man definitivt hamnat i ett fundamentalistiskt fack av enögdhet.

I krisländerna ser vi effekterna av de extrema nedskärningarna som EU beordrar fram under tal om ’statsfinansiellt ansvarstagande’. De svagaste grupperna drabbas allra hårdast av denna politik. Andelen fattiga medborgare inom EU växer med kuslig hastighet. Utbildning, vård och omsorg håller på att falla samman i flera länder. Det är en ren klasspolitik, som dessutom slår extra hårt mot kvinnor genom angrepp mot den offentliga sektorn. Miljö- och klimatproblemen sopas under mattan, eftersom ”vi inte har råd just nu”, när det nu mer än någonsin behövs smarta miljöinvesteringar inför framtiden. Dels för att stimulera ekonomin men framförallt för att klimathotet är verkligt.

Bild från demonstration mot åtstramningspolitiken i Barcelona 2012

Vi måste skapa en politik som sätter människor före pengar och samhällen före storföretag och som fungerar både socialt och ekologiskt.

Investera för framtiden

I krisperioder måste man blicka framåt och ta samhällsekonomiskt ansvar, inte ha ett företagsekonomiskt ettårs perspektiv. I en tid av stora påfrestningar från klimatförändringar och minskad biologisk mångfald är behovet stort att ställa om samhället att bli socialt och ekologiskt hållbart. Vi skulle kunna utnyttja krisen genom att investera oss ur den och på samma gång skapa ett mer hållbart samhälle.

Det betyder t.ex. investeringar i

hållbara transporter som järnväg och kollektivtrafik; investeringar i ekologiskt bostadsbyggande, bostadsrenoveringar; investeringar i framtidens hållbara energisystem och sociala investeringar i en hållbar omfattande välfärdssektor. Men vi måste även säkerställa goda nivåer på ersättningar för sjuka och arbetslösa, självklart utifrån ett rättviseperspektiv, men även eftersom detta i sig gynnar ekonomin och fungerar som en slags omställningsförsäkring.

Vi måste lämna den åtstramningspolitik som bara fördjupar krisen. Bara så kan massarbetslöshet, ojämställdhet, miljöproblem och den djupnande krisen bekämpas. Och det är bråttom. Annars väntar något ännu värre.

Mikael Gustafsson

är ledamot av GUE/NGL, EU-parlamentariker för vänsterpartiet, och ordförande i EU:s Jämställdhetsutskott. Han sitter också i Utskottet för utveckling. Mikael's stora intressen är jämställdhet, miljö och ekonomi och han menar att de är helt beroende av varandra. Han har också ett starkt internationellt engagemang och har under det senaste året fokuserat mycket på kurdernas kamp.

Europeiska förenade vänstern/Nordisk grön vänster

Parlamentariska gruppen - EUROPAPARLAMENTET

GUE/NGL
www.guengl.eu

